

Asia: VN/18775/2022

Ohje evakuointien suunnittelusta ja toimeenpanosta

Lausunnoissa pyydetään ottamaan kantaa seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä yleisiä huomioita teit ohjeen rakenteesta, sisällöstä ja tarkoituksenmukaisuudesta sekä käsitteiden määrittelystä?

Suomen Omakotiliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta evakuointien suunnittelua ja toimeenpanoa koskevaksi ohjeeksi.

Omakotiliitto edustaa pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita ja toimii kohderyhmän edunvalvojana ja tarjoaa monipuolisia jäsenpalveluita. Olemme valtakunnallinen, riippumaton ja yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, jossa on yli 230 jäsenyhdistystä, joihin kuuluu jo 70 000 jäsentä (kotitaloutta). Suomessa on yhteensä noin 1,2 miljoonaa omakotitaloa, joissa asuu noin 2,7 miljoonaa ihmistä. sekä noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, joita käyttää 2,4–2,9 miljoonaa ihmistä.

Ohjeen rakenne ja sisältö vaikuttavat selkeiltä ja Omakotiliitto pitää hyvänä ohjeiden päivittämistä. Käsitteiden määrittely on tärkeää, jotta esimerkiksi vastuualueet voidaan määritellä ja viestiä kansalaisille mahdollisemman selkeästi ja ymmärrettävästi.

2. Onko evakuointisuunnittelun yleisissä perusteissa käsitelty relevantit osa-alueet? Onko osa-alueet käsitelty riittävän tarkasti? Huomiot luvusta 2.

Eri suunnitelmissa ja ohjeessa olisi hyvä huomioida alueelliset erot Suomessa eri asumismuotojen näkökulmasta. Omakotiliitto edustaa pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita ja toteaa, että Suomessa on hyvin monenlaisia asuinalueita, joilla elää hyvin erilaisissa tilanteissa ihmisiä. Alueen perustiedot ja väestötiedot tulisi olla hyvin viranomaisten tiedossa suunnitelmissa ja varautumisessa. Ihmisiä tavoitetaan alueellisesti eri keinoin ja mahdollisessa evakuointitilaisuudessa kaikkialla Suomessa asuvilla on oltava selkeä tieto oman alueensa toimintamalleista ja varautumisvelvoitteista.

Omakotiliiton saaman palautteen mukaan erityisesti haja-alueilla asuvat ikäihmiset ovat olleet huolissaan omasta tilanteestaan mahdollisessa häiriö- ja poikkeustilassa, esimerkiksi missä on väestönsuojat ja miten väestön pientaloasukkaita suojellaan mahdollisissa erilaisissa vaaratilanteissa. Tietoa, ja varmuutta pientaloasukkaiden yhdenvertaisesta asemasta, kaivataan lisää. Samoin tulee olla selkeät ohjeet ja viestiä selkeästi, mikä heitä koskee mahdollisessa poikkeustilanteessa: tuleeko esimerkiksi mahdollisia velvoitteita ottaa vastaan evakuoitavia henkilöitä, tai mihin itse pitäisi siirtyä. Erityisesti tulee huolehtia ikäihmisistä tai eri tavoin liikuntarajoitteisista ihmisistä, jolloin myös heidän muista sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeista tulee olla riittävä tieto siirtymistilanteeseen.

Viestintä on keskeisessä roolissa. Aiheesta tulee tarjota tietoa ja koulutusta kansantajuisesti, neutraalisti ja kattavasti, kun ohjeet valmistuvat, jotta kansalaisten tietoisuus ohjeista on riittävällä tasolla. On myös hyvä huomioida kolmannen sektorin toimijat ja eri järjestöt, jotka tavoittavat kansalaisia ja voivat toimia osaltaan viestintäkanavina. Tällöin on huolehdittava, että järjestöille varataan ja kohdennetaan riittävät resurssit tarvittaviin toimiin.

3. Auttavatko evakuointien suunnitteluvastuut sinua tunnistamaan oman organisaatiosi roolin väestön evakuoinneissa? Mitä täydennystarpeita havaitisit? Huomiot luvusta 3.

Omakotiliitto muistuttaa järjestöjen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa. Järjestöt tavoittavat monesti ruohonjuuritasolla kansalaiset, joten on hyvä huomioida ohjetekstissä myös järjestöt yhtenä yhteistyöverkostona, esimerkiksi eri ministeriöillä olla tiedossa oman toimintasektorinsa järjestöt. Esimerkiksi Omakotiliitolla on yli 230 paikallista yhdistystä, jotka jakautuvat 14 piiriin Suomessa. Yhdistykset tekevät yhteistyötä eri aiheissa kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Suomen Omakotiliitto tekee puolestaan yhteistyötä Ympäristöministeriön kanssa, jolle kuuluu asutusta ja rakennuskantaa koskevat järjestelyt. Tähän liittyen on hyvä huomioida ja tarvittaessa selventää ohjeita järjestöjen roolista varaten resursseja mahdolliseen toimintatarpeeseen.

Evakuointien eri vastuutahojen on hyvä olla tietoisista eri asumismuotoihin liittyvistä erityiskysymyksistä, kuten ihmisten tavoitettavuudesta. Pientaloalueilla tavoitetaan kotitaloudet eri tavoin kuin kerrostaloissa, samoin haja-asutusalueella eri tavoin kuin tiiviissä kaupungissa, jotka vaikuttavat esimerkiksi myös tietouteen siirtymiseen ja siirtymisreitteihin liittyen. On huolehdittava, että kaikilla ihmisillä on etukäteen myös riittävästi tietoa oman alueen toimintamalleista, ja että ihmisten välttämättömät palvelutarpeet huomioidaan suunnitteluprosesseissa.

4. Onko evakuointien toimeenpanon vastuut kirjoitettu auki riittävän selkeästi? Ovatko pääpiirteet päätöksenteosta, johtamisesta, toimeenpanon vaiheet, väestön lähettämisen järjestelyistä ja siirtyneen väestön vastaanottamisesta riittävän selkeät? Huomiot luvusta 4.

Lähtökohtaisesti kyllä.

Aluemääritykset ja eri siirtymävaihtoehdot tulee olla selkeät, jotta kansalaiset ymmärtävät prosessit erityisesti hädän keskellä ja voivat toimia turvallisesti luotettavan tiedon pohjalta. Tiedon tulee olla ymmärrettävää ja viittaukset eri lakien perusteella tehtävistä siirtymäpäätöksistä selkeitä. Kaavioiden ja värien käyttö voi helpottaa vastuiden esittämistä. Pientaloasukkaat tarvitsevat mahdollisesti tietoa myös omaisuudensuojakysymyksiin, jos esimerkiksi ryhdytään omaehtoiseen siirtymiseen tai noudatetaan suositusta omatoimisesta siirtymisestä.

Alueen väestön palvelutarpeiden ylläpitämisessä ja erityistarpeessa olevien ihmisten tunnistamisessa olisi hyvä olla selkeä käytäntö, esimerkiksi miten ja kenelle pientaloasukkaat ilmoittaisivat omaehtoisesta siirtymisestään, tai siitä, että noudattaa suositusta siirtymiseksi, jotta vastuorganisaatiot saavat oikeat tiedot jatkoilanteeseen paikalla olevista väestömääristä ja ihmisten erityistarpeista.

Kansalaista kiinnostaa poikkeustilanteen ja hädän tullen se, että asioita hoidetaan luotettavasti ja varmistetaan ihmisten turvallisuus. Siksi viestintään tulee kiinnittää erityistä huomioita myös vastuukysymyksien osalta. Viestintää tulee tehdä moniammatillisesti, koordinoitusti ja varmistaa eri vastuorganisaatioiden henkilöiden osaaminen yhteistyöhön: kansantajuisesti mistä asiasta kukin

vastuutaso huolehtii, kuka tiedottaa asioista ja millä tavalla. Omakotiliitto kannattaa ennakoivaa yhteistyötä ja riittävää viestintää järjestöjen ja hyvinvointialueiden kanssa ohjeiden valmistuttua.

Kappaleen 4.3.1. Väestön lähettämiseen liittyen ihmiset tarvitsevat selkeätä tietoa, miten tulee toimia, mihin luokkaan ihminen kuuluu ja miten kuljetusjärjestelyt toimivat. Erityisesti tulee huolehtia pientaloissa asuvien eri ikäisten ihmisten nopeasta ja riittävästä tiedonsaannista. Tätä varten voi olla myös hyödyllistä olla ennakoivasti tietoa alueen väestön mahdollisuuksista esimerkiksi siirtyä omaehtoisesti pois.

Väestön vastaanottamisessa tulee olla riittävästi ja selkeästi tietoa ko. alueen asukkailla esimerkiksi vastaanottamiseen liittyvistä velvoitteista. Samoin omaehtoisesti siirtyvien osalta antaa riittävä tuki ja ohjaus viranomaisilta. Mitä ja miten siirtyvän tulee ottaa huomioon esimerkiksi majoitus ja muut tarpeet? Samoin mitä kuljetuksiin, tiestön käyttöön tai rekisteröitymisvelvoitteisiin, kuten muuttoilmoituksen tekemiseen liittyen, pitää tietää.

5. Viestintä evakuointitilanteessa on ohjeessa erillisenä viranomaisille tarkoitettuna liitteenä. Onko ohjeessa käsitelty riittäväällä tasolla evakuointien viestintää? Tulisiko viestintä käsitellä suoraan ohjeessa vai erillisessä liitteessä? Huomiot luvusta 5.

Viestinnässä tulee huolehtia, että kaikkialla Suomessa eri asumisympäristöissä asuvat eri tilanteissa olevat ihmiset saa oikean toimivallan omaavalta viranomaiselta riittävät, tarkat, luotettavat ja nopeat tiedot häiriö- tai poikkeustilanteissa. Toimintaohjeiden tulee olla selkeitä ja sisältää aikarajoitteet ymmärrettävästi.

Poikkeustilanteissa tulee varmistaa, että tietoa on saatavilla myös muussa kuin pelkästään digitaalisessa muodossa: perustettava esimerkiksi neuvontapuhelimia, joissa on riittävästi henkilöstöä ja resursseja vastata kansalaisten yhteydenottoihin, ja esimerkiksi järjestää matalan kynnyksen infotilaisuuksia lähialueittain, jolloin ihmiset voivat tulla henkilökohtaisesti saamaan neuvoa ja tietoa, tai järjestää kotitalouksiin nopealla jakelulla painettua tietoa tilanteesta.

Liite 2 puuttui esityksestä, joten emme kommentoi sitä tässä lausunnossa.

6. Mitä muokkaustarpeita havaitset ohjeen infografiikoissa? Muita huomioita ohjeesta.

Kappaleen 4.3. kaavioon voisi 3.sektorin kohtaan täydentää selkeytyksen vuoksi ”3.sektori, kuten järjestöt”.

Silander Marju
Suomen Omakotiliitto ry